QORTI ĊIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

IMĦALLEF

Onor. Abigail Lofaro LL.D., Dip. Stud. Rel.,
Mag. Jur. (Eur. Law)

Illum, 24 ta' Novembru 2022

Rikors Ġuramentat Numru: 76/2022 AL
Fl-ismijiet:

A B

vs

C D

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat[1] tal-attriċi li permezz tiegħu ppremettiet:

1. *Illi l-partijiet kellhom relazzjoni bejniethom minkejja li qatt ma kienu miżżewġin, minn din ir-relazzjoni twieled il-minuri E D B, fit-tieni (2) ta'*

[1] Fol. 1.

Diċembru tas-sena elfejn u tmintax (2018), ċertifikat tat-twelid tal-minuri anness u mmarkat Dok A;

2. *Illi sussegwentament il-partijiet ma baqgħux f'relazzjoni u l-komunikazzjoni bejniethom ma baqgħetx pożittiva tant li l-missier kemm-il darba qal lill-omm biex tkellmu biss tramite l-avukati u kien biss fl-aħħar seduta tal-medjazzjoni li pprovda indirizz tal-posta elettronika;*

3. *Illi l-ġenituri tar-rikorrenti in rappreżentanza tal-omm kienu diġa' fetħu l-proċeduri opportuni sabiex jiġu regolati l-aspetti relattivi għall-minuri iżda dak iż-żmien il-missier oġġezzjona għat-talbiet tar-rikorrenti u l-partijiet ma waslux għal ftehim tant li kellha tingħalaq il-medjazzjoni;*

4. *Illi sussegwentament il-missier beda relazzjoni ma' terza persuna u kellu wild ieħor ma' din il-persuna b'konsegwenza li tilef kull intress fil-wild tal-partijiet, il-minuri E, li ma jaħti għal xejn;*

5. *Illi kien hemm ftehim bejn il-partijiet illi l-missier iħallas mija u tmenin euro fix-xahar iżda fiż-żmien tal-pandemija tal-COVID-19, il-missier allegatament kien spiċċa mingħajr impjieg u kien talab lill-omm sabiex ma tiħux passi kontrih għaliex kien ser ikun hu stess li jinfurmaha meta jerġa' jibda jaħdem u jkun f'pożizzjoni li jerġa' jivversa manteniment;*

6. *Illi wara sentejn, l-intimat kien baqa' ma vversa l-ebda ammont għal ibnu u għalhekk, ir-rikorrenti ma kelliex għażla għajr li terġa' tiftaħ il-proċeduri opportuni. Madanakollu kien propju waqt dawn is-sessjonijiet li –intimat ammetta li kien ilu jaħdem xhur sħaħ, proprju minn Ottubru tas-sena 2020, u ma kien provda xejn għall-bżonnijiet ta' ibnu bl-iskuża li għandu ħafna spejjeż tiegħu u tat-tarbija l-oħra;*

7. *Illi l-missier esprima l-intenzjoni li ma jkunx preżenti f'ħajjiet il-minuri, in fatti l-aħħar aċċess sar f'Settembru tas-sena elfejn u għoxrin (2020);*

8. *Illi wara diversi sessjonijiet ta' medjazzjoni jidher illi kien hemm ftehim fuq l-aspetti relattivi, salv il-quantum tal-manteniment, u b'hekk il-partijiet ma rnexxilhomx jaslu għall-ftehim;*

9. *Illi r-rikorrenti bir-rispett tissottometti u tagħmilha ċara li hi ma tixtieqx iċċaħħad lil binha mir-relazzjoni ma' missieru anzu pjuttost issupplikat lill-missier sabiex juri interess f'ibnu u jieħdu għall-aċċess. Hija weġgħa ta' qalb kbira għar-rikorrenti li tara lill-intimat irabbi tarbija mas-sieħba tiegħu meta fl-istess waqt ma jridx jaf bil-minuri l-ieħor tiegħu;*

10. *Illi r-rikorrenti għadha studenta fuq bażi full-time, u stinkat fix-xhur tas-sajf biex ħadmet ħalli jkollha ftit minn fejn tipprovdi għall-minuri;*

11. *Illi oltre minn hekk, ir-rikorrenti tirrisjedi flimkien mal-minuri, mal-ġenituri tagħha li filfatt qegħdin jgħinuha f'kull aspett tat-trobbija, kemm finanzjarjament if ukoll billi jieħdu ħsieb lill-minuri u jerfgħu r-responsabbilita' li suppost qed jerfa' l-missier flimkien mal-omm;*

12. *Illi l-omm kienet f'riskju li jaqqfuha mill-kors stante li falliet ammont konsiderevoli ta' lezzjonijiet minhabba li l-missier ma provdix id-dokumentazzjoni mitluba li tindika li anke l-familjari tal-omm jistgħu jigbru lill-minuri mill-iskola fil-ħin;*

13. *Illi ġialadarba l-manteniment huwa l-uniku kontribut li l-missier ser ikun qed jagħmel għall-ibnu E, ir-rikorrenti ma kienetx diposta taċċetta anqas minn mitejn euro (Eur200) oltre għal nofs l-ispejjeż ta' saħħa, edukazzjoni, attivita' waħda extra-kurrikulari u nofs il-miżata għas-servizzi tal-Klabb 3-16, skola sajf u babysitting f'dawk iċ-ċirkostanzi meta r-rikorrenti tkun vera darha mal-ħajt u ma jkollix min iżomm il-minuri minflokha;*

14. *Illi stante r-riżultanza kbira li qed juri l-missier fir-rigward ta' ibnu E, ir-rikorrenti bir-rispett tissottometti li ma temminx li huwa se jkun qed jikkolabora u jħallas nofs l-ispejejż kif mitlub u għalhekk ir-rikorrenti tixtieq li din l-Onorabbli Qorti tordna manteniment li jkun verament adegwat, tordna dak l-ammont li verament ikun ta' sapport finanzjarju fit-trobbija tal-minuri;*

15. *Illi kif taf tajjeb din l-Onorabbli Qorti konsegwenza ghal-missier hemm biss jekk ma jħallasx il-manteniment u għalhekk ir-rikorrenti temmen li jkun fl-interess ta' binha li jiġi ffissat manteniment adegwat li jkun verament ta' kontribut u li għallinqas jgħin fil-piż tat-trobbija tal-minuri għallinqas mill-*

aspett finanzjarju. L-ispejjeż tat-trobbija hemm qegħdin, għandu kemm għandu ulied l-intimat, għandu kemm għandu introjtu l-intimat;

16. *Illi bir-rispett jiġi sottomess illi l-intimat għadu pjuttost żgħir fl-eta u qatt ma semma' li għandu problemi f'saħħtu li jillimitawh milli jaħdem aktar għalhekk huwa mportanti illi jerfa' ftit mill-piż tat-trobbija ta' minuri li ġab fid-dinja hu wkoll u jibda jikkontribwixxi b'mod adegwat;*

17. *Illi din l-Onorabbli Qorti permezz ta' digriet fil-11 ta' Diċembru 2021, laqgħet pendente lite illi l-kura u l-kustodja tal-minuri E tkun fdata esklussivament lir-rikorrenti, u li r-rikorrenti tipproċedi b'dawk l-applikazzjonijiet tal-minuri għall-iskola mingħajr il-kunsens, awtorizzazzjoni jew firma tal-missier;*

18. *Illi din l-Onorabbli Qorti permezz ta' digriet tagħha tat-2 ta' Marzu 2022 iddikjarat li l-medjazzjoni hija magħluqa u awtorizzat lill-partijiet jipproċedu b'kawża. Kopja legali tad-digriet ta' din l-Onorabbli Qorti qiegħda tiġi hawn annessa u mmarkata bħala Dok B;*

Illi R-raġuni ta' din it-talba hija illi l-konvenut mhux qed jerfa' r-responsabbiltajiet tiegħu ta' missier u għalkemm ir-rikorrenti ttentat tipprevalixxi ruħha mill-proċeduri ta' medjazzjonidawn ma waslu mkien u għalhekk ma kellhiex għażla oħra għajr li tintavola l-proċeduri odjerni sabiex titlob lil din l-Onorabbli Qorti tirregola l-aspetti relattivi għall-minuri E D B.

Għaldaqstant, għar-raġunijiet hawn fuq premessi, ir-rikorrenti titlob lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:

1. *Tordna illi l-awtorita' tal-ġenitur fir-rigward tal-minuri E D B li twieled fit-tieni (2) ta' Diċembru tas-sena elfejn u tmintax (2018) tiġi vestita unikament fil-persuna ta' omm il-minuri u cjoe' r-rikorrenti;*

2. *Tafda u takkorda l-kura u l-kustodja tal-minuri E D B esklussivament f'idejn ir-rikorrenti, b'dana illi kwalsiasi deċiżjoni rigwardanti saħħa, edukazzjoni, reliġjon, trbbija, safar tal-minuri, u b'mod ġenerali kull deċiżjoni oħra rigwardanti l-minuri, għandha tittiehed mir-rikorrenti waħedha mingħajr il-*

bżonn tal-awtorizzazzjoni u jew il-kunsens tal-konvenut, u dana fl-aħjar interess tal-imsemmija minuri;

3. *Tordna illi r-residenza tal-minuri tkun esklussivament mal-omm, ir-rikorrenti;*

4. *Tordna u tikkundanna lill-konvenut iħallas lir-rikorrenti dik ir-retta alimentarja xierqa u adegwata għall-ħtiġijiet tal-imsemmi minuri E D B u dan fis-somma li tiġi stabbilita' minn din l-Onorabbli Qorti;*

5. *Tawtorizza lir-rikorrenti sabiex tapplika għall-passaport relattiv tal-minuri mingħajr il-kunsens, awtorizazzjoni jew il-firma tal-konvenut;*

6. *Tikkonferma li r-rikorrenti tipproċedi b'dawk l-applikazzjonijiet tal-minuri għal-iskola mingħajr il-kunsens, awtorizzazzjoni jew firma tal-missier.*

Bl-ispejjeż kontra l-konvenut li hu minn issa inġunt in subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda tal-attriċi;

Rat li l-konvenut ġie debitament notifikat bir-rikors ġuramentat nhar is-26 ta' April 2022,[2] iżda ma ppreżentax risposta ġuramentata entro t-terminu stabbilit mil-liġi. Għalhekk fl-udjenza tal-1 ta' Ġunju 2022, il-konvenut ġie ddikjarat li jinsab fi stat ta' kontumaċja;[3]

Rat iċ-ċertifikat tat-twelid ta' E D B, li jġib in-numru progressiv 8071 tas-sena 2018;[4]

Rat id-digriet tal-Qorti datat 2 ta' Marzu 2022,[5] fejn il-Qorti ddikjarat il-medjazzjoni magħluqa u awtorizzat lill-partijiet jipproċedu b'kawża fit-terminu mpost mil-liġi;

[2] Fol. 12.
[3] Fol. 75.
[4] Fol. 7.
[5] Fol. 10.

Rat li fl-udjenza tal-1 ta' Ġunju 2022,[6] ġie vverbalizzat illi *"Il-konvenut debitament assistit, qiegħed jaqbel li għandhom jintlaqgħu t-talbiet fir-rikors ġuramentat"*;

Rat li fl-udjenza tal-1 ta' Ġunju 2022,[7] il-Qorti laqgħat it-talba tal-attriċi sabiex jiġu allegati l-proċeduri tal-medjazzjoni bin-numru 555/21 mal-proċeduri odjerni;

Rat id-digriet *pendente lite* tal-11 ta' Diċembru 2021,[8] fejn il-Qorti ordnat: (i) li *pendente lite* l-kura u kustodja tal-minuri tkun fdata f'idejn l-attriċi, (ii) iffissat manteniment ta' €200 fix-xahar u dan oltre nofs l-ispejjeż relatati mas-saħħa u edukazzjoni, kif ukoll, (iii) awtorizzat lill-attriċi tipproċedi bl-applikazzjonijiet tal-minuri għall-iskola mingħajr il-kunsens, awtorizzazzjoni jew il-firma tal-missier;

Rat l-affidavit tal-attriċi;[9]

Rat l-atti proċesswali kollha;

Rat il-verbal tas-seduta tal-1 ta' Ġunju 2022, fejn il-Qorti akkordat lill-attriċi sitt (6) ġimgħat żmien biex tressaq in-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, liema fakolta' ingħatat ukoll lill-konveut kontumaċi u dan ai termini tal-Artikolu 158 subinċiż 10 tal-Kapitou 12 tal-Liġijiet ta' Malta;[10]

Rat in-nota ta' sottmissjonijiet tal-attriċi,[11] u n-nota responsiva tal-konvenut;[12]

Rat illi l-kawża tħalliet għas-sentenza għal-lum;[13]

Ikkunsidrat:

---

[6] Fol. 15.
[7] *Ibid.*
[8] Fl-atti tal-ittra tal-medjazzjoni bin-numru 555/2021.
[9] Fol. 23.
[10] Fol. 15.
[11] Fol. 16.
[12] Fol. 26b.
[13] Fol. 15.

KONSIDERAZZJONIJIET:

1. L-Azzjoni Odjerna:

Il-Qorti għandha quddiemha kawża fejn l-attriċi qiegħda titlob li tiġi fdata esklussivament bil-kura u kustodja tal-minuri E D B, imwieled nhar it-2 ta' Diċembru 2018, kif ukoll sabiex tordna li s-setgħa tal-ġenitur tkun vestita esklussivament f'idejn l-attriċi b'dana li kull deċiżjoni tkun mehuda mill-attriċi waħedha, filwaqt li l-konvenut għandu jkollu l-obbligu li jħallas retta alimentari għal minuri li tinkludi l-ispejjeż relatati mas-saħħa u edukazzjoni tal-minuri.

Min-naħa l-oħra, minkejja li l-konvenut ġie debitament notifikat bir-rikors ġuramentat huwa għażel li ma jweġibx permezz ta' risposta ġuramentata entro t-terminu stabbilit mil-liġi, u għalhekk jinsab fi stat ta' kontumaċja. Madanakollu fl-ewwel udjenza miżmuma quddiem il-Qorti, il-konvenut hekk assistit minn konsulent legali iddikjara li jaqbel li t-talbiet tal-attriċi għandhom jiġu milqugħa. L-istess ġie kkonfermat fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, għalkemm jopponi għall-ispejjeż ta' dawn il-proċeduri.

2. Il-Verżjoni tal-Partijiet u l-Provi Mresqa:

Il-Verżjoni tal-Attriċi u l-Provi Mresqa Minnha:

L-attriċi xehdet permezz ta' affidavit,[14] fejn ikkonfermat illi f'Marzu tas-sena 2018 saret taf li kienet ħarġet tqila, u dan minn relazzjoni li kellha mal-konvenut. Tispjega li l-partijiet kienu bi ħġarhom qed jistennew u jippreparaw għat-tarbija tagħhom. Madanakollu wara t-twelid tat-tarbija, l-attriċi tgħid li innutat bidla sħiħa fil-karattru tal-konvenut. Dak iż-żmien l-attriċi kienet qiegħda fl-aħar sena tal-edukazzjon sekondarja tagħha, fejn kienet qiegħda tipprepara għall-eżamijiet tal-O'Levels, filwaqt li l-konvenut kien allegatament jattendi kors l-MCAST, b'dana li t-tifel kien ikun ħafna ħin mal-ġenituri tal-attriċi. Il-partijiet ma kienux jgħixu taħt l-istess saqaf, imma l-attriċi kienet tgħix mal-ġenituri tagħha flimkien mal-minuri, u l-konvenut kien jgħix f'residenza oħra, iżda kuljum kien imur id-dar tal-attriċi għal ftit sigħat. Madanakollu tgħid li għalkemm kien hemm drabi

[14] Fol. 74.

fejn il-konvenut ma kienx jibgħatilha għal sigħat, jew jigdeb dwar fejn kien ikun, l-attriċi tikkontendi illi kienet temmnu għal ġid tar-relazzjoni tagħhom.

Madanakollu, maż-żmien il-gideb beda jiżdied u jsir ta' spiss, u għalhekk l-attriċi tgħid li kienet ta' kuljum tibki u ma kienx ikollha saħħa għal mat-tifel. Tirrakonta episodju fejn waħda mara kienet qaltilha li l-konvenut kien jaħdem ma' bintha, u dan kien ta' kuljum jgħaddi għal bintha u jwassalha lura d-dar f'ħinijiet tard ħafna. Tispjega ukoll bint din il-mara kienet kellmitha ukoll u tgħarrfitilha li ilha f'relazzjoni mal-konvenut għal xahar, iżda kien qalilha li hu ma kienx għadu f'relazzjoni mal-attriċi. Ġiet mgħarfa ukoll illi meta kien jgħaddi għaliha, ġieli kien ikollu t-tifel minuri miegħu, u kien jgħajjat miegħu biex jorqod ħalli jkun jista' jagħmel li jixtieq magħha. Kien proprju wara dan it-tgħarif li l-attriċi waqfet mal-ewwel ir-relazzjoni tagħha mal-konvenut.

Wara li r-relazzjoni tagħhom intemmet, il-konvenut kien jiġi għat-tifel fil-ħinijiet li kien imissu pero tgħid illi kien hemm ħafna drabi fejn ftit wara li jieħu lit-tifel kienet tarah mingħajru u jagħmel il-qadi. Madanakollu, ftit tax-xhur wara, il-konvenut kien waqaf jieħu lil minuri b'mod regolari sakemm eventwalment waqaf jieħu lil minuri għal kollox. Jingħad ukoll li manteniment kien jiġi mħallas iżda hekk kif bdiet l-imxija tal-COVID-19 waqfet tirċievi manteniment, u dan għax skontu għax kien tkeċċa mix-xogħol. Wara l-attriċi saret taf, li l-konvenut ma kienx tkeċċa mill-post tax-xogħol minħabba l-effetti tal-pandemija, iżda minħabba li ma kienx jattendi għax-xogħol b'mod regolari. Il-ftehim bejn il-partijiet kien li appena l-konvenut jerġa' jsib xogħol, huwa jerġa' jibda jivversa manteniment, iżda dan qatt ma seħħ.

Finalment, l-attriċi tgħid illi *"minn meta l-missier waqaf jiġi jara lit-tifel qatt ma rċieva rigali jew kartolini mingħand missieru u sal-llum il-gurnata il-missier fi kważi tlett snin qatt ma bagħat messaġġ sabiex jistaqsi kif inhu ibnu. Kull meta kelli bżonn firma mingħand il-missier għal skopijiet ta' skola hu dejjem ħa fit-tul, u dan għaliex sa Diċembru li għadda ried li nikkomunikaw biss bl-avukati. C qatt ma jġib l-interess ta' ibnu l-ewwel (...). Meta ġieli nkun għaddejja bit-tifel barra u jarana, C jgħaddi minn ħdejn ibnu u ma jkellmux. It-tifel m'għandux ikollu persuna f'ħajtu li titrattah b'dan il-mod u għalhekk qiegħda nagħmel din it-talba, għal ġid tat-tifel u dan għaliex nixtieqlu l-ġid".*[15]

[15] Fol. 26.

Sabiex tikkorrabora l-verżjoni tagħha, fl-atti ġew ppreżentati s-segwenti provi:

a. Iċ-ċertifikat tat-twelid tal-minuri, bin-numru progressiv 8071 tas-sena 2018;[16]

b. Dokument rilaxxat mill-*Jobsplus* li jindika li l-omm ħadmet fix-xhur tas-sajf;

c. Żewġ *payslips* tal-attriċi mill-impjieg tagħha li kellha fis-sajf;

d. Dokument rilaxxat mill-MCAST li juri li l-omm qiegħda tistudja fuq bażi *full-time;*

e. Prospett tal-ispejjeż tat-trobbija talminuri fix-xahar, ossija' €331, kif ukoll lista tal-ispejjeż straordinarji li kellha tagħmel waħedha fl-ammont ta' €595.53;

f. Dikjarazzjoni mhux iffirmata tal-ġenituri tal-attriċi illi l-attriċi u l-minuri jirrisjedu fl-istess residenza tagħhom;

Verżjoni tal-Konvenut Assenti u l-Provi Mresqa Minnu:

Il-Qorti tirribadixxi illi l-konvenut jinsab fi stat ta' kontumaċja f'dawn il-proċeduri. Madanakollu, kemm fl-udjenza tal-1 ta' Ġunju 2022 kif ukoll fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, il-konvenut ikkonferma li qiegħed jaqbel mat-talbiet kif dedotti mill-attriċi.

3. Prinċipji Legali Saljenti għal Każ Odjern:

Qabel mal-Qorti tgħaddi għall-konsiderazzjonijiet tagħha rigward il-mertu odjern, sejra sabiex l-ewwel telenka b'mod dettaljat dawk il-prinċipji legali li huma relevanti għal każ odjern.

Rigward il-kura u kustodja, il-Qorti tirritjeni li f'tali aspetti il-ġurisprudenza tagħna dejjem għalmet illi għandha tikkunsidra l-aqwa interess tal-minuri. Fil-

[16] Atti tal-Medjazzjoni, kif allegati.

kawża **Jennifer Portelli pro.et noe. vs. John Portelli**[17] intqal: *"Jingħad illi l-kura tat-tfal komuni tal-mizzewġin, sew fil-liġi antika u sew fil-liġi viġenti, kif ukoll fil-ġiurisprudenza* estera *u f'dik lokali hija regolata mill-prinċipju tal-aqwa utilita' u l-akbar vantaġġ għall-interess tal-istess tfal li ċ-ċirkustanzi tal-kaz u l-koeffiċjenti tal-fatti partikulari tal-mument ikunu jissuġġerixxu. Illi in konsegwenza, ir-regola sovrana fuq enunċjata għandha tipprevali dwar il-kustodja u l-edukazzjoni tat-tfal komuni tal-mizzewġin, sew meta l-konjuġi jisseparaw ruħhom ġuddizzjarjament, sew meta jiġu biex jisseparaw konsenswalment".*

Fil-kawża fl-ismijiet **Susan Ellen Lawless vs. Il Reverendo George Lawless,**[18] il-Qorti kienet qalet illi *"la cura ed educazione dei figli, nel caso che la moglie non continua ad abitare col marito, deve essere commessa ed affidata a colui, fra i conjugi, che si riconoscera' piu atto ed idoneo a curarli ed educarli, avuto riguardo alla loro eta', ed a tutte le circostanze del caso – sotto quie provvedimenti, che si reputino spedienti pel vantaggio di tali figli".*

Ingħad ukoll fil-kawża fl-ismijiet **John Cutajar vs. Amelia Cutajar et**,[19] u **Maria Dolores sive Doris Scicluna vs. Anthony Scicluna,**[20] illi *"apparti l-ħsieb ta' ordni morali u dak ta' ordni legali, li għandhom setgħa fil-materja ta' kura u kustodja tat-tfal in ġenerali, il-prinċipju dominant in 'subjecta materia', li jiddetermina normalment u ġeneralment il-kwistjonijiet bħal din insorta f'dina l-kawza, huwa dak tal-aktar utilita' u dak tal-aqwa vantaġġ u nteress tal-istess minuri fl-isfond taċ-ċirkostanzi personali u 'de facto' li jkunu jirrizultaw mill-provi tal-kaz li jrid jiġi rizolut…".*

Tenut kont tal-prinċipji bażilari hekk kif enunċjati mill-ġiurisprudenza appena ċitata, u ċjoe' l-prinipju tal-aktar utilita' u dak tal-aqwa vantaġġ għal minuri, il-Qorti għandha l-fakolta' li abbazi tal-Artikolu 56 tal-Kodiċi Ċivili, saħansitra tafda l-kura u kustodja tal-minuri lil ġenitur wieħed biss u dan sabiex l-interess suprem tal-minuri jkun dejjem issalvagwardjat. Il-Qorti tissottolineja illi l-interess tal-minuri huwa iprem mid-drittijiet tal-ġenituri. Fis-sentenza fl-ismijiet **Frances Farrugia vs Duncan Caruana**,[21] u **Marlon Grech vs Charlene**

[17] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-25 ta' Ġunju 2003, Ċitazz Numru: 2668/1996/2RCP.
[18] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-8 ta' Diċembru 1858.
[19] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta' Jannar 1956.
[20] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-27 ta' Novembru, 2003 (Ċitazzjoni Numru. 1715/2001/1RCP).
[21] Deċiża fil-31 ta' Mejju 2017 (Rikors Ġuramentat 268/11AL).

Banks[22] ġie ritenut illi l-Qorti *"filwaqt li dejjem tagħti piz għad-drittijiet tal-ġenituri, l-interess suprem li zzomm quddiemha huwa dejjem dak tal-minuri, kif anke mgħallma mill-ġiurisprudenza kostanti tagħna"*.

Fir-rigward ta' *setgħa tal-ġenitur*, il-Qorti tibda billi tiċċita Artikolu 90 tal-Kodiċi Ċivili, li jitkellem dwar is-setgħa tal-ġenituri fuq tifel imnissel u mwieled barra miz-zwieġ:

(1) Il-ġenitur li jkun għaraf b'ibnu tifel imnissel u mwieled barra miż-żwieġ għandu dwaru d-drittijiet kollha tas-setgħa tal-ġenituri minbarra l-użufrutt legali.

(2) Jekk l-interessi tat-tifel hekk jeħtieġu, il-qorti tista' tordna li wieħed jew waħda biss mill-ġenituri jeżerċita jew teżerċita d-drittijiet tas-setgħa tal-ġenitur.

(3) Il-qorti tista' wkoll tillimita l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet u, f'każijiet serji, teskludi liż-żewġ ġenituri mill-eżerċizzju ta' dawk is-setgħat.

(4) Il-Qorti tista' wkoll tillimita l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet meta wieħed jew iż-żewġ ġenituri huma akkużati b'reat wieħed jew aktar imniżżel taħt it-Titolu VII tat-Taqsima II tal-Ewwel Ktieb tal-Kodiċi Kriminali.

Dan l-artikolu tal-liġi huwa indikattiv li l-Qorti f'każijiet fejn hemm involuti t-tfal għandha tara li l-ġid tagħhom jitħares, li l-interess suprem tal-minuri dejjem jipprevali fuq l-interess tal-kontendenti fil-kawża. Magħdud ma' dan, jingħad illi l-Kodiċi Ċivili jitratta l-kwistjoni tas-setgħa tal-ġenituri b'mod speċifiku taħt Titolu IV intitolat *'Fuq is-Setgħa tal-Ġenituri'*. Il-provvedimenti legali saljenti huma Artikolu 131 u Artikolu 154(1):

131. (1) L-iben huwa suġġett għas-setgħa tal-ġenituri tiegħu għall-effetti kollha kif stabbiliti bil-liġi.

(2) Ħlief f'dawk il-każijiet stabbiliti bil-liġi, din is-setgħa tkun eżerċitata bi ftehim bejn iż-żewġ ġenituri. Wara l-mewt ta' wieħed mill-ġenituri, din tkun eżerċitata mill-ġenitur 1i jibqa' ħaj.

[22] Deċiża fil-15 ta' Ġunju 2017 (Rikors Ġuramentat 218/13AL).

(3) F'każ ta' nuqqas ta' qbil bejn il-ġenituri dwar ħwejjeġ ta' importanza partikolari, kull wieħed mill-ġenituri jista' jirrikorri għal dik il-qorti skont ma tista' tkun indikata minn jew taħt xi liġi li tkun fis-seħħ minn żmien għal żmien fejn juri dawk id-direzzjonijiet li fil-fehma tiegħu jidhirlu xierqa fiċ-ċirkostanzi.

(4) Il-qorti, wara li tkun semgħet lill-ġenituri u lit-tifel jekk dan ikun laħaq l-età ta' erbatax-il sena, għandha tagħmel dawk is-suġġerimenti li jidhrilha l-aħjar fl-interess tat-tifel u l-għaqda tal-familja. Jekk ikompli n-nuqqas ta' qbil bejn il-ġenituri, il-qorti għandha tawtorizza lill-ġenitur li fil-fehma tagħha jkun l-iktar xieraq li jħares l-interess tat-tifel fil-każ partikolari, li jiddeċiedi l-kwistjoni, bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 149.

(5) Fil-każ ta' periklu imminenti jew preġudizzju serju għat-tifel kull wieħed mill-ġenituri jista' jieħu dawk il-miżuri li huma urġenti u li ma jistgħux jistennew.

(6) Dwar terzi persuni in bona fide, kull waħda mill-partijiet fiż-żwieġ għandha titqies li għemilha kien bil-kunsens tal-parti l-oħra meta teżerċita għemil dwar awtorità tal-ġenituri dwar il-persuna tat-tifel.

154. (1) Bla ħsara ta' kull piena oħra li għaliha jista' jkun suġġett skont il-liġi, il-ġenitur jista' jiġi mneħħi mill-qorti hawn fuq imsemmija, mill-jeddijiet kollha ta' setgħa tal-ġenituri, jew minn biċċa minnhom, f'kull wieħed mill-każijiet li ġejjin:

(a) jekk il-ġenitur, billi jagħti kastig barra mill-qies jaħqar lit-tifel, jew jittraskura l-edukazzjoni tiegħu;

(b) jekk l-imġieba tal-ġenitur tista' tagħmel ħsara lit-trobbija tat-tifel;

(ċ) jekk il-ġenitur huwa interdett, jew inabilitat li jagħmel xi atti, kif jingħad fl-artikoli 520 sal-527 inklużivament tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili u fl-artikoli 189 u 190;

(d) jekk il-ġenitur jamministra ħażin ħwejjeġ it-tifel;

(e) jekk il-ġenitur jonqos li jaqdi xi wieħed mill-obbligi msemmija fl-artikolu 3B favur it-tifel.

Jiġi rilevat li l-Artikolu 3B li jagħmel referenza għalih l-Artikolu 154 hawn fuq ċitat jgħid hekk: *"(1) Iż-żwieġ jimponi fuq il-miżżewġin l-obbligu li jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lill-ulied li jiġu miż-żwieġ skont il-ħila, xeħtiet naturali u aspirazzjonijiet tal-ulied".* Il-Qorti tfakkar illi dawn l-obbligi m'għandhomx jipu applikati biss fir-rigward ta' ulied ta' ġenituri mizzewġin, iżda ukoll versu dawk l-ulied li huma frott ta' ġenituri mhux magħqudin fiż-żwieġ. Fil-fatt il-liġi stess f'Artikolu 7 tal-Kodiċi Ċivili tistipula illi *"Il-ġenituri għandhom l-obbligu li jiehdu hsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom bil-mod stabbilit fl-artikolu 3B",* u ċjoe' kull ġenitur, irrelevanti jekk hux miżżewġin *o meno.*

Fir-rigward ta' *manteniment*, il-prinċipju legali tal-manteniment tal-ulied huwa msejjes fuq l-Artikolu 7(1) tal-Kodiċi Ċivili li jagħmel referenza għall-Artikolu 3B, hawn fuq ċitati. Għalhekk abbażi tal-premess, jirriżulta mid-dispożizzjonijiet tal-liġi, li l-ġenituri kollha, ċjoe' miżżewġin, separati jew *single-parents,* għandhom l-istess obbligi versu uliedhom, u għalhekk it-tnejn li huma għandhom jikkontribwixxu għat-trobbija tal-istess. Il-Qorti tfakkar illi l-manteniment ma huwiex marbut ma' xi impjieg jew introjtu partikolari iżda huwa obbligu assolut. Għaldaqstant, kull ġenitur għandu jipprovdi sabiex jassigura li uliedu għandhom manteniment adegwat li ai termini tal-Artikolu 19 subinċiz 1 u 2 tal-Kodiċi Ċivili għandu jkopri l-ikel, ilbies, saħħa, abitazzjoni u spejjeż reltati mal-istess saħħa u edukazzjoni. Il-Qorti tenfasizza illi l-obbligu taż-żewġ ġenituri lejn l-ulied jibqa' l-istess fi kwalsiasi sitwazzjoni tal-ħajja, liema obbligu jkun dettat skont il-mezzi tiegħu, ikkalkulati skond id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 20 tal-istess Kodiċi Ċivili, u l-bżonnijiet tal-istess minuri. Ikkonfermat li l-ġenituri jridu jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom, il-Qorti għandha l-obbligu li tqis li kull ġenitur jikkontribwixxi skont il-mezzi rispettivi tiegħu u l-bżonnijiet tal-istess minuri.

Meta l-Qorti tiġi sabiex tistabbilixxi manteniment, ma hemmx xi formula stabbilita fil-liġi li biha l-Qorti tagħmel il-kalkoli biex imbagħad joħroġ ir-riżultat. Madanakollu Artikolu 20 tal-Kodiċi Ċivili jservi mezz ta' gwida sabiex jassisti lil Qorti tasal għal konkluzjonijiet tagħha f'dan ir-rigward. Dan l-artikolu jaqra hekk:

"(1) Il-manteniment għandu jingħata skont il-bżonn ta' min jitolbu u l-mezzi ta' min għandu jagħtih.

(2) Fl-istħarriġa sabiex jinsab jekk min jitlob il-manteniment jistax jaqalgħu xort'oħra, għandu jittieħed qies ukoll tal-ħila tiegħu fl-eżerċizzju ta' xi professjoni, arti jew sengħa.

(3) Meta jinqiesu l-mezzi ta' min hu obbligat għall-manteniment, għandu jingħadd biss il-qligħ tiegħu mix-xogħol tal-professjoni, arti jew sengħa, is-salarju jew il-pensjoni tiegħu mogħtija mill-Gvern jew minn ħaddieħor, u tal-utili tal-beni, sew mobbli kemm immobbli u kull dħul li jinħoloq taħt trust.

(4) Ma jitqiesx li għandu mezzi biżżejjed biex jagħti l-manteniment min ma jistax jagħtih ħlief billi jilqa' f'daru l-persuna li titlob dak il-manteniment, jekk din il-persuna ma tkunx axxendent jew dixxendent.

(5) Meta jinqiesu l-mezzi ta' min jitlob il-manteniment, għandu jittieħed qies ukoll ta' kemm jiswew il-beni tiegħu mobbli jew immobbli kif ukoll ta' kull interess benefiċjarju taħt trust".

Ikkonfermat li l-ġenituri jridu jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom, il-Qorti għandha l-obbligu li tqis li kull ġenitur jikkontribwixxi skont il-mezzi u l-ħila tiegħu, u kif ukoll skont il-bżonnijiet tal-istess minuri.

Fir-rigward tas-*setgħa tal-Qorti li tagħti ordnijiet minkejja dispożizzonijiet oħra*, u dan ai termini tal-Artikolu 149 tal-Kodiċi Ċivili, fejn huwa stipulat illi: *"B'dak kollu li jinsab f'kull dispożizzjoni oħra ta' dan il-Kodiċi, il-qorti tista', jekk tiġi murija raġuni tajba, tagħti dawk l-ordnijiet dwar il-persuna jew il-proprjetà ta' persuna li tkun taħt l-età kif jidhrilha xieraq fl-aħjar interessi tat-tifel"*, il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Edward Briffa pro et noe vs Georgina sive Georgia Seguna**, deċiza minn din il-Qorti izda diversament preseduta, nhar il-25 ta' Jannar 2019, u tagħmel tagħha l-evalwazzjoni legali rigward id-diskrezzjoni assoluta tal-Qorti fil-kuntest tal-interessi supremi tal-minuri. F'din is-sentenza jiġi mgħallem illi:

"Il-Qrati nostrana kellhom diversi okkażżjonijiet sabiex jikkunsidraw x'inhu għall-aħħar interess tal-minuri. Fost oħrajn wieħed isib il-kawża fl-ismijiet

***Helen Mary Strout f'isimha proprju kif ukoll bħala kuratriċi ad litem ta' binha minuri Warren Luke vs. Av. Dr. Simon Galea Testaferrata nominat bħala kuratur deputat sabiex jirrappreżenta l-assenti Paul Joseph Strout** deċiża mill-Prim'Awla fit-28 ta' Frar 2003 fejn ġie osservat li 'Jirrizulta li l-attrici minn mindu telaq zewgha iddedikat ruhha ghat-trobbija ta' binha u terfa' wehidha, bl-ghajnuna sussidjarja tal-genituri taghha, il-piz ta' din it-tarbija. Huwa ragjonevoli ghalhekk illi fuq l-awtorita` tal-gurisprudenza stabbilita in materja (Vol. II p 325; Vol. IV p 74; Vol. VIII p 557 fost ohrajn) partikolarment b'rigward "a cio' che e` piu` utile e vantaggioso all' interesse si morale che fisico" tat-tifel innifsu, il-kura u l-kustodja tieghu ghandha tkun affidata lill-omm.'*

*Huwa l-interess tal-minuri li huwa suprem u mhux dak tal-partijiet jew ta' terzi persuni li jkunu in retroxena. Il-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fid-deċiżjoni tagħha tal-25 ta' Novembru 1998 fl-ismijiet **Sylvia Melfi vs. Philip Vassallo** irreteniet li*

In this case the Court must seek to do what is in the sole interest of the minor child in its decision whether the care and custody of the child should be given to one parent or the other the Court must solely be guided by what is most beneficial to the child [...] The Court should at all times seek the best interests of the child irrespective of the allegation, true or false, made against each other by the parties. Such allegations often serve to distance oneself from the truth and serve to render almost impossible the search of the Court for the truth. This is why it is the duty of the court to always look for the interests of the child. Exaggerated controversies between the parties often make one wonder how much the parents have at heart the interest of their children. Sometimes parents are only interested at getting at each other and all they want is to pay back the other party through their minor child.

*Din il-Qorti tirreferi wkoll għal dak li qalet fid-deċiżjoni tagħha tat-12 t'April 2018 fl-ismijiet **RM vs NM** (Rik Ġur Nru 196/10RGM):*

*"In tema legali ssir referenza ghall-kawza fl-ismijiet "**Cedric Caruana vs Nicolette Mifsud"** deciza mill-Qorti tal-Appell fl-4 ta' Marzu 2014 fejn il-Qorti enfasizzat li fejn jidhlu l-minuri huwa ta' applikazzjoni assoluta l-Artikolu 149 tal-Kap 16 li jaghti poter lill-Qorti taghti kwalsiasi ordni fl-interess suprem tal-minuri."*

Fil-fehma tal-Qorti l-Artikolu 149 tal-Kap 16 jagħmilha ċara illi fejn jikkonċerna l-interess suprem tal-minuri idejn il-Qorti m'hiex imxekkla b'regoli stretti ta' proċedura. Hija għalhekk tal-ferma konvizzjoni illi fejn jidħlu d-drittijiet u l-interess suprem ta' minuri, il-Qrati tagħna għandhom diskrezzjoni wiesgħa ħafna u ma humiex imxekkla minn regoli ta' proċedura rigoruża. Addirittura l-Qorti tal-Familja għandha s-setgħa li tieħu kull provvediment fl-aħjar interess tal-minuri anke jekk ħadd mill-partijiet ma jkun għamel talba fir-rigward (ara ***A sive BC vs D sive EC*** *deċiża minn din il-Qorti fit-30 ta' Ġunju 2015). (Ara wkoll* ***Joseph Micallef vs Lesya Micallef*** *deciza mill-Qorti tal-Appell fl-14 ta' Dicembru 2018)".*

4. Applikazzjoni tal-Prinċipji Legali għal Każ Odjern:

Din hija talba magħmula mill-attriċi sabiex din il-Qorti filwaqt li tiżvesti lill-konvenut mis-setgħa tal-ġenitur, tgħaddi sabiex takkordalha l-kura u kustodja esklussiva tal-minuri E D B, bint il-partijiet, u kif ukoll tiffissa l-manteniment li għandu jkun pagabbli mill-konvenut għall-bżonnijiet tal-istess minuri, li għandu jinkludi ukoll sehmu għall-ispejjeż relatati mas-saħħa u edukazzjoni.

Mix-xhieda mhux kontradetta tal-attrici jirriżulta illi l-partijiet kellhom relazzjoni, u min din ir-relazzjoni twieled il-minuri. In sinteżi l-Qorti tara li l-konvenut qiegħed jaqbel mat-talbiet tal-attriċi. F'tali sitwazzjoni, fejn konvenut qiegħed jammetti u jaqbel mat-talbiet kif dedotti, juru illi illi huwa koxxenti tal-aġir tiegħu mal-attriċi u ibnu, u nonostante n-nuqqasijiet tiegħu huwa xorta waħda baqa' jikkomporta ruħu bl-istess mod. Kif drabi oħra ritenut, meta teżisti ammissjoni huwa *"bizzejjed biex il-process jinghalaq"*,[23] għalhekk in vista ta' tali ammissjoni huwa biżżejjed għal Qorti biex tifhem illi ma hemm l-ebda raġuni għaliex ma għandhiex tilqa' t-talbiet kollha tal-attriċi, hekk kif mill-provi jirriżulta ċar illi kienet dejjem l-attriċi li rabbiet, edukat u pprovdiet għal binha, kemm emozzjonalment kif ukoll finanzjarjament. Minkejja l-eta' tenera tal-attriċi, jidher kristallizzat illi hija xorta waħda kompliet taqdef 'il quddiem sabiex tiprovdi l-aħjar lil binha. Fid-dawl ta' dan il-Qorti ma tarax biss illi l-konvenut qiegħed jaqbel ma' tali talbiet, iżda tara ukoll illi huwa proprju fl-aħjar interess tal-minuri illi tali talbiet jiġu milqugħa.

[23] *Vide* s-sentenza l-ismijiet **Carmelo Bonnici nomine -vs- Ronald Farrugia et**, deċiża mill-Qorti tal-Appell nhar is-26 ta' Ottubru 1970.

Fid-dawl tal-premess, il-Qorti tinsab sodisfatta illi jkun fl-aħjar interessi tal-minuri, li l-kura u kustodja tal-minuri E D B għandha tkun vesitita esklussivament f'idejn l-attriċi, dan anke billi l-minuri għandu jibqa' jirrisjedi mal-attriċi ġewwa Malta, f'dak il-fond li l-attriċi stess tistabbilixxi bħala r-residenza tagħha. Il-Qorti tkompli tikkonferma l-konsiderazzjoni tagħha in vista tal-fatt li bejn il-partijiet ma hemm l-ebda komunikazzjoni bażika. F'dan ir-rigward, il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Miriam Cauchi pro et noe vs. Francis Cauchi**,[24] fejn il-Qorti tal-Appell irriteniet illi hija *"tiskarta t-talba ghall-kustodja kongunta ghax, bhala sistema, mhux prattikabbli meta l-genituri ma jitkellmux bejniethom"*. Dan l-insenjament kompla ġie elaborat fis-sentenza **Scott Schembri vs Dorianne Polidano**,[25] fejn il-Qorti saħqet illi *"filwaqt li tiddikjara li taqbel ma' tali pronunzjament izzid illi l-istess principju japplika fejn iz-zewg genituri m'humiex kapaci jitkellmu b'mod civili ma' xulxin li l-kura u kustodja ma ghandhiex tkun kongunta ghaliex immankabilment tkun sors ta' litigji ulterjuri b'detriment serju ghall-benessere tal-minuri"*. Dan kollu ġie rikonfermat fis-sentenza fl-ismijiet **Claire Booker vs Roger Mahlangu**.[26]

Magħdud mal-premess u fir-rigward tas-setgħa tal-ġenitur, il-Qorti tfakkar illi l-kwistjoni tas-setgħa tal-ġenitur ma hijiex ugwali għal kura u kustodja u b'hekk jekk ġenitur ma jkollux f'idejh il-kura u kustodja ta' minuri dan ma għandux ifisser ta' bilfors illi tali ġenitur ikun żvestit mis-setgħa ta' ġenitur. F'dan il-kuntest il-Qorti tara idoneju li ssir referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Mark Micallef pro et noe vs. Ramona Caruana**,[27] fejn ġie ċċarrat dan il-prinċipju: *"(...) s-setgħa tal-ġenitur ma hijiex ugwali għal kura u kustodja, izda huwa kunċett legali li emanixxa mid-Dritt Ruman li jinkorpora fih, fost oħrajn, il-kunċett tal-kura u kustodja. Fil-fatt jekk wieħed ma jkollux f'idejh il-kura u kustodja, ma jfissirx li jitlef id-drittijiet l-oħra li jappartjenu lilu bħala ġenitur, fosthom id-dritt ta' aċċess, id-dritt li jieħu deċizjonijiet flimkien mal-ġenitur l-ieħor, id-dritt li jkun infurmat dwar il-progress tal-minuri, u d-dritt li jiffirma u jġedded passaport. Għaldaqstant ġialadarba ġenitur ikun għadu f'pozizzjoni li jezerċita dawn id-drittijiet, minkejja li ma jkollux il-kura u kustodja tal-minuri, ifisser li xorta waħda jkollu s-setgħa ta' ġenitur, liema setgħa tista' titneħħa skont*

[24] Deċiża nhar it-3 ta' Ottubru 2008 (App. Nru. 2463/1999/1).
[25] Deċiża mill-Qorti tal-Familja nhar it-30 ta' April 2015 (Rikors Numru 277/2012 RGM), mhux appellata.
[26] Deċiża mill-Qorti tal-Familja nhar is-7 ta' Diċembru 2017 (Rikors Numru 183/2016 RGM), mhux appellata).
[27] Deċiza minn din il-Qorti kif preseduta, nhar is-27 ta' Mejju 2021, mhux appellata (Rik. Ġur. Nru. 140/2019 AL).

id-disposizzjonijiet tal-liġi kif misjuba taħt is-Sub-Titolu II tat-Titolu IV tal-Ewwel Ktieb".

Fl-każ odjern u ġialadarba n-nuqqas ta' responsabbilita' da parti l-konvenut li jieħu ħsieb, jmantni, jeduka u jindokkra lill-minuri huwa kristallizzat, il-Qorti tqis li ma jkunx fl-aħjar interess tal-minuri li ommha jkollha tirrikorri għall-proċeduri ġudizzjarji f'kull sitwazzjoni fejn jista' jkun hemm bżonn il-firma ta' missieru, bħal per eżempju l-iskrizzjoni tal-minuri fi skejjel, xi vjaġġ skolastiku edukattiv, jew xi deċiżjonijiet fl-ambitu mediku. Fid-dawl ta' dan, il-Qorti tordna li l-konvenut jiġi żvestit mis-setgħat kollha tiegħu ta' ġenitur ai termini tal-Artikolu 154 tal-Kodiċi Ċivili, b'dana illi l-attriċi jkollha s-setgħa ta' ġenitur waħedha fuq il-minuri bil-fakolta' li tieħu esklussivament waħedha kull deċiżjoni fir-rigward tal-minuri, kemm ordinarji kif ukoll straordinarji.

Nonostante s-suespost, il-Qorti tara li fi kwalunkwe każ u ai termini tal-Artikolu 149 tal-Kodiċi Ċivili xorta waħda tara li jkun fl-interess suprem tal-minuri li tqatta' ftit ħin ma' missierha bl-intiża li jibni relazzjoni miegħu. Il-Qorti il-Qorti tissottolineja illi *"Din il-Qorti tibda biex taghmilha cara li, fejn jidhlu minuri, m'hemmx <u>dritt ghall-access</u>, izda <u>obbligu</u> tal-genituri li t-tnejn jikkontribwixxu ghall-izvilupp tal-minuri, li, ghal dan il-ghan, jehtigilha ikollha kuntatt ma' ommha u anke ma' missierha. Kwindi lil min jigi fdat bil-kura tal-minuri u kif jigi provdut l-access, jiddependi mill-htigijiet tat-tifla u mhux mill-interess tal-genituri. Huma l-genituri li jridu jakkomodaw lit-tfal, u mhux vice versa. L-importanti hu l-istabbilita` emozzjonali tat-tifla, u li din ikollha kuntatt mal-genituri taghha bl-anqas disturb possibbli"* (sottolinejar tal-Qorti).[28]

Fit-tieni lok, il-Qorti tirribadixxi illi għalkemm il-minuri għandhom id-dritt li jgawdu kemm lil ommhom u kif ukoll lil missierhom, u m'għandhomx jiġu mċaħda minnhom jekk mhux abbażi struzzjoni professjonali. Fil-fatt fis-sentenza fl-ismijiet **Romina Spagnol vs Thomas Spagnol**,[29] ingħad illi: *"Il-Qorti tfakkar illi d-dritt għall-aċċess huwa wieħed mid-drittijiet fundamentali tal-ġenituri, liema dritt jemanixxi mis-setgħa ta' ġenitur. Għaldaqstant id-dritt għall-aċċess għandu jitgawda mill-ġenitur u dan anke jekk il-kura u kustodja tiġi assenjata lil wieħed mill-ġenituri. L-unika eċċezzjoni fejn il-Qorti tkun kostretta li tordna n-*

[28] *Vide* s-sentenza fl-ismijiet **Miriam Cauchi pro et noe vs. Frances Cauchi**, deċiża mill-Qorti tal-Appell nhar it-3 ta' Ottubru 2008 (Appell Numru 2463/1999/1).
[29] Deċiża mill-Qorti tal-Familja, kif preseduta, nhar is-27 ta' Ottubru 2021 (Rikors Numru 202/2014AL), mhux appellata.

nuqqas ta' aċċess huwa f'kaz li jkun hemm rakkomandazzjoni minn espert fil-qasam, jew minħabba fattispeċji partikolari tal-kaz li jkollha quddiemha l-Qorti fejn ikun jidher b'mod lampanti li ma jkunx fl-interess suprem tal-minuri li jinzamm tali aċċess. Il-Qorti tirribadixxi illi ma għandha l-ebda interess li tisfratta l-possibbilita' li ġenitur jibni relazzjoni ma' uliedu, salv jekk ikun hemm raġunijiet validi u leġittimi, u dan f'ġieħ l-interess suprem tal-minuri".

Fil-każ odjern jirriżulta li *pendente lite* għall-kawża odjerna, il-kwistjoni tal-aċċess qatt ma ġiet regolata. Madanakollu, l-attriċi stess fir-rikors promotur tagħha tikkontendi illi *"r-rikorrenti bir-rispett tissottometti u tagħmilha ċara li hi ma tixtieqx iċċaħħad lil binha mir-relazzjoni ma' missieru anzu pjuttost issupplikat lill-missier sabiex juri interess f'ibnu u jieħdu għall-aċċess. Hija weġgħa ta' qalb kbira għar-rikorrenti li tara lill-intimat irabbi tarbija mas-sieħba tiegħu meta fl-istess waqt ma jridx jaf bil-minuri l-ieħor tiegħu".* Għalhekk u tenut kont tal-eta' tal-minuri, il-Qorti tordna illi l-missier għandu jara lill-minuri darba fil-ġimgħa għal sagħtejn taħt is-superviżjoni fl-Aġenzija Appoġġ fil-ġurnata u ħinijiet li tagħżel l-Aġenzija, u dan fil-preżenza tal-omm. Dan it-tip ta' aċċess jaf iġib xi forma ta' regolarita', bl-intenzjoni illi r-relazzjoni bejn il-missier u l-iben ma tintilifx.

Stabbilit il-premess u in vista li l-kura, il-kustodja u s-setgħa tal-ġenitur tal-minuri ser ikunu vestiti esklussivament f'idejn l-attriċi u per konsegwenza jgħix magħha, l-intimat għandu jivversa manteniment bħala kontribuzzjoni finanzjarja għat-trobbija tal-minuri. Meta si tratta manteniment, il-Qorti fl-aħħar u l-iktar sentenzi riċenti tagħha, u ċjoe' dawk fl-ismijiet **Ottilie Micallef pro et noe vs Jason Joseph Mifsud**,[30] u **Romina Veneziani noe vs Dr Marc Sant**,[31] għalmet illi:

"Madanakollu l-grad ta' prova neċessarja f'kawża fejn si tratta talba għal manteniment minn għand dak il-ġenitur li ma jkunx preżenti sa mit-twelid tal-minuri, huwa tali fejn ikun biżżejjed għal dik il-parti li tagħmel it-talba għal ħlas ta' manteniment illi tippreżenta prospett li jindika approssimattiv tal-infiq ta' flus fuq il-minuri li għandu jkun ikkorraborat b'numru sostanzjali ta' rċevuti, liema rċevuti għandhom jagħtu indikazzjoni tal-ħajja li dik il-parti tkun qiegħda tagħti lil uliedha, iżda l-Qorti ma tarax il-bżonn illi tali parti fil-kawża għandha tippreżenta kull irċevuta li tingħata kuljum, anke saħansitra għal kartuna ħalib!

[30] Deċiża mill-Qorti tal-Familja, nhar it-18 ta' Jannar 2022, (Rikors Numru 107/2015 AL), mhux appellata.
[31] Deċiża mill-Qorti tal-Familja, nhar is-27 ta' Jannar 2022, (Rikors Numru 152/2016 AL), mhux appellata.

F'dan ir-rigward, il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Michelina Bezzina vs Julian Bezzina**,[32] *fejn ġie ribadit illi: "jinghad ukoll li likwidazzjoni fuq bazi ekwitattiva ghandha ssir meta jkun difficli li wiehed jistabilixxi precizament dak li huwa dovut lill-attur, u dan sabiex tista' ssir gustizzja f'kazijiet fejn ma jkunx possibbli li titressaq prova konkreta li tistabbilixxi bi precizjoni t-telf subit*[33] *".".*

Fil-każ odjern, jirriżulta li l-attriċi ppreżentat prospett fl-atti tal-medjazzjoni, b'dana illi ddikjarat illi tonfoq mensilment is-somma ta' €331, u dan apparti dawk l-ispejjeż straordinarji. Barra minn hekk, mill-atti jidher illi l-attriċi tinsab tistudja fuq bażi *full-time* fejn qiegħda taqra kors ġewwa l-MCAST f'*Higher Diploma in Advanced Studies in the Early Years*. Min-naħa l-oħra u fir-rigward tal-konvenut, mill-atti tal-medjazzjoni jirriżulta illi fl-2021 huwa kien qiegħed jaħdem fuq bażi *full-time* bħala *process assistant* mal-kumpanija Methode Electronics Malta Ltd b'introjtu ta' madwar €840 netti kull erba' (4) ġimgħat. Magħdud ma' dan, jirriżulta li *pendente lite,* l-aħħar ordni tal-Qorti tal-11 ta' Diċembru 2021 kienet li l-konvenut iħallas is-somma ta' €200 fix-xahar, oltre nofs l-ispejjeż relatati mas-saħħa u edukazzjoni.

Tenut taċ-ċirkostanzi u l-provi mresqa, il-Qorti tinsab tal-fehma illi l-konvenut għandu jħallas lill-attriċi s-somma ta' mitejn Ewro (€200) f'manteniment kull xahar, u kif ukoll ħamsa u sebgħin Ewro (€75) bħala sehemu għall-ispejjeż relatati mas-saħħa, edukazzjoni u attivitajiet extra-kurrikulari kull xahar, u b'hekk il-konvenut għandu jħallas lill-attriċi total ta' €275 kull xahar, liema manteniment għandu jogħla kull sena skont l-indiċi tal-għoli tal-ħajja u jinqata' minn kwalukwe introjtu, dħul u/jew benefiċċju li jista' jipperċepixxi l-konvenut. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 3B tal-Kodiċi Ċivili, il-konvenut huwa obbligat li jħallas manteniment għal ibnu Bejnamin D B sakemm il-minuri jagħlaq l-eta` ta' tmintax (18)-il sena. Madanakollu fl-eventwalita` li l-minuri jagħżel li jibqa' jistudja fuq bażi *full-time* wara li jilħaq l-eta` maġġorenni, il-manteniment għandu jibqa' jitħallas sakemm il-minuri jagħlaq l-eta` ta' tlieta u għoxrin (23) sena jew sakemm itemm l-istudji tiegħu, skont liema eventwalita` tavvera ruħha l-ewwel. Kwalunkwe benefiċċju soċjali in konnessjoni mal-minuri, inkluż ic-*Children's Allowance,* għandhom ikunu perċepibbli mill-attriċi. F'każ li l-minuri jagħżel li

[32] Deċiża mill-Qorti tal-Familja nhar it-28 ta' Ġunju 2018, mhux appellate (Rik. Ġur. Nru. 131/2013RGM).
[33] **Priscilla Cassar vs Robert Farrugia,** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili, nhar il-15 ta' Lulju 2014.

jmur jgħix għal rasu wara li jagħlaq it-tmintax-il (18) sena, il-manteniment għandu jitħallas direttament lilu.

Finalment u fir-rigward tal-ispejjeż, il-Qorti tara li l-konvenut qiegħed joġġezzjona għall-ispejjeż tal-proċeduri istanti. Fil-fatt fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, huwa jikkontendi illi *"huwa jikkontesta bil-qawwa l-ispejjeż ta' dawn il-proċeduri u kwalunkwe żieda fil-manteniment u dan il-għaliex huwa kien lest li jikkoopera mal-attriċi għall-interessi tal-minuri fi stadju ta' medjazzjoni u b'hekk dawn il-proċeduri li nfetħu kontrih saru b'sens ta' pika u għalhekk jekk ibgħati awn l-ispejjeż ukoll huwa mhux biss ikun qed jipperikolha l-għixien tiegħu u ta' dawk li jiddependu minnu iżda wkoll tillimita l-possibilita' li jħallas il-manteniment tal-minuri fiż-żmien stipulate minn din l-Onorabbli Qorti".*[34] Il-Qorti rat l-atti tal-medjazzjoni, u jidher illi l-medjatriċi Antoinette Gatt rutter żammet sitt (6) seduti. Minn dawn is-seduti ma jidhirx illi kien hemm element ta' kooperazzjoni, għaliex dak li kienet qiegħda titlob l-attriċi huwa il-bażiku meta si tratta manteniment. Il-Qorti tissimpatizza mal-konvenut, iżda jibqa' stat ta' fatt li kienet għażla tiegħu li jġib it-tfal f'din id-dinja u għalhekk huwa l-obbligu tiegħu illi jonera l-obbligi tiegħu, *inter alia* li jmantnihom, u ebda skuża ma ser tiddiżonerah minn tali dmir. Huwa inkonċepibbli li fil-ħajja ta' llum, jkun hemm qbil fuq somma ta' manteniment inqas minn €275, liema somma tinkludi l-ispejjeż relatati mas-saħħa u edukazzjoni. Għaldaqstant, il-Qorti ma temminx illi dawn il-proċeduri saru b'sens ta' pika, iżda kienu ġustifikati għall-aħħar.

DEĊIDE:

Għaldaqstant u għar-raġunijiet kollha fuq imsemmija, il-Qorti taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi:

1. Tilqa' l-ewwel u tordna illi l-awtorita' tal-ġenitur fir-rigward tal-minuri E D B tkun vestita unikament fl-attriċi;

2. Tilqa' it-tieni u t-tielet talba u tiddikjara li l-kura u kustodja tal-minuri E D B tkun vestita esklussivament f'idejn l-attriċi, b'dana illi l-minuri għandha tibqa' tirrisjedi mal-attriċi ġewwa Malta f'dak il-fond li l-attriċi stess tistabbilixxi bħala r-residenza tagħha, kif ukoll illi jkollha l-fakolta' li tieħu

[34] Fol. 27a.

esklussivament waħedha kull deċiżjoni fir-rigward tal-minuri, kemm ordinarji kif ukoll straordinarji;

3. Tilqa' ir-raba' talba u tordna lill-konvenut sabiex iħallas lill-attriċi s-somma ta' mitejn Ewro (€200) f'manteniment kull xahar, u kif ukoll ħamsa u sebgħin Ewro (€75) bħala sehemu għall-ispejjeż relatati mas-saħħa, edukazzjoni u attivitajiet extra-kurrikulari kull xahar, u b'hekk il-konvenut għandu jħallas lill-attriċi total ta' mitejn u ħamsa u sebgħin ewro (€275) kull xahar, liema manteniment għandu jogħla kull sena skont l-indiċi tal-għoli tal-ħajja u jinqata' minn kwalukwe introjtu, dħul u/jew benefiċċju li jista' jipperċepixxi l-konvenut. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 3B tal-Kodiċi Ċivili, il-konvenut huwa obbligat li jħallas manteniment għal ibnu Bejnamin D B sakemm il-minuri jagħlaq l-eta` ta' tmintax (18)-il sena. Madanakollu fl-eventwalita` li l-minuri jagħżel li jibqa' jistudja fuq bażi *full-time* wara li jilħaq l-eta` maġġorenni, il-manteniment għandu jibqa' jitħallas sakemm il-minuri jagħlaq l-eta` ta' tlieta u għoxrin (23) sena jew sakemm itemm l-istudji tiegħu, skont liema eventwalita` tavvera ruħha l-ewwel. Kwalunkwe benefiċċju soċjali in konnessjoni mal-minuri, inkluż ic-*Children's Allowance*, għandhom ikunu perċepibbli mill-attriċi. F'każ li l-minuri jagħżel li jmur jgħix għal rasu wara li jagħlaq it-tmintax-il (18) sena, il-manteniment għandu jitħallas direttament lilu;

4. Tilqa' l-ħames u s-sitt talba rigward l-applikazzjoni għall-passaport u applikazzjonijiet tal-minuri għall-iskola, u dan mingħajr il-kunsens jew awtorizzazzjoni tal-konvenut;

5. Ai termni tal-Artikolu 149 tal-Kodiċi Ċivili, il-Qorti tordna li l-konvenut għandu jara lill-minuri darba fil-ġimgħa għal sagħtejn taħt is-superviżjoni tal-Aġenzija Appoġġ fil-ġranet u l-ħinijiet magħżula mill-Aġenzija stess, u dan fil-preżenza tal-omm.

Bl-ispejjeż kollha kontra l-konvenut.